

σκία, ἢ τοῦλάχιστον καθαρισθῆ ἀπὸ δειτταίμονιας· Ἄλλ' οὐδέποτε ἡ φιλοσοφία θέλει ἰσχύσει νὰ φέρῃ τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα· διότι τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης δὲν ὠρεῖται περισσότερο ἐκ τῆς μειζρολῆς· πρόσθε δὲ εἰς ταῦτα καὶ τὴν σύττροφον πάντοτε τῶν τελευταίων τάξεων τοῦ λαοῦ ἀμάθειαν, τὴν ἀκαταμάχτην ἰσχὺν ἀρχαίων ἔξω, καὶ τὸ συμφρον τῶν δυνατῶν καὶ τότε θέλεις πληροφρηθῆ ὅτι ποτὲ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν θέλει ἀνωψωθῆ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅθεν κατέβη, οὔτε θέλει ἐπιστρέφει εἰς τὰς ἀπλᾶς ἐκείνας καὶ ὑψηλὰς ἀληθείας, τὰς ὁποίας ὁ χυδαῖος οὐδέποτε δύναται νὰ φθάσῃ.

Ἄλλὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν Κράτος ὑπάρχει σήμερον τόσῳ ἀδύνατον· ἴσως εἶπη τις! Καὶ ὁμως οὐδέποτε ὑπῆρξε πραγματικῶς ἰσχυρὸν, εἰμὴ ἄρ' οὐ ἐξηθῆνεν· δὲν φοβεῖται πλέον, ἀλλ' οὔτε ἄλλους πάλιν φοβίζει.

Ἡ δὲ ἐπικρατοῦσα ἐν Ῥώμῃ ἡσυχία ἐξηγεῖται εὐκόλως.

Ἄν καὶ ὁ Πάπας ἔχη ἀνὰ χεῖρας ἀπόλυτον δύναμιν, σπανίως μεταχειρίζεται αὐτὴν εἰς καταχρήσεις· διότι δὲν ἐγενήθη ἡγεμῶν, τὸ δὲ στέμμα περιήλθεν εἰς αὐτὸν κατὰ τύχην καὶ προστεθῆ εἰς τὴν τιᾶραν· ὅθεν θεωρεῖται ὡς παρακαταθήκη μᾶλλον, ἢ ἰδιοκτησία. Ἐπειτα συνήθως ὁ Πάπας ὑπάρχει καὶ γέρον. Ἐκτὸς τούτων διὰ μιᾶς οὔτε χρειῆ, οὔτε ἕξεις, οὔτε ἰδέαι, οὔτε πλεονεκτήματα ἀποκτῶνται, ἀλλὰ διὰ πολλοῦ χρόνου καὶ μέχρι τινὸς ἡλικίας καὶ μετὰ τινος μάλιστα δυσκολίας.

Ἄλλ' ὁ Πάπας δὲν τολμᾷ τυχόντως νὰ καταπέσῃ τὸν λαὸν καὶ δι' ἄλλον λόγον· διὰ νὰ τὸν εὐλαβῶνται ὡς μέγαν ἀρχιερέα, πρέπει νὰ τὸν ἀγαπῶσιν οἱ χριστιανοὶ ὡς βσιλικᾶ.

Καὶ ὁ ἀνώτερος ὁμως κληρὸς δὲν ἔχει συμφέρον νὰ διαταρᾷ τὴν καθεστῶσαν τάξιν. Ἡ ἐξουσία τοῦ Πάπα δὲν στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τοιαύτης βάσεως, ἀλλὰ διατηρεῖται ἀπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ὑπάρχει ἐνταυτῷ καὶ ἱερά καὶ ἀναγκαῖα καὶ πρόσκαιρος.

Βοηθεῖται ὁμως ὑπὸ τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ πάντες σχεδὸν οἱ κληρικοὶ ἐξασκοῦσι προσωρινῶς μέρος τι τῆς τοιαύτης ἐξουσίας, ἐλπίζοντες νὰ τὴν ἔχωσιν ποτε καὶ ὀλοκληρον, ὥστε ἀφαιροῦναι μὲν πᾶσαν τὴν ἐαυτήν τῆς, διατηροῦναι δὲ ὅλον τὸ βάρος τῆς.

Διὰ τί οἱ Καρδινάλιοι νὰ θελήσωσι τὸν περιορισμὸν τῆς Παπικῆς δυναστείας; Αὐτοὶ δὲν σημαίνουν ἀφ' ἑαυτῶν οὔτε εἰς τὸν λαόν, οὔτε εἰς τὸν κλήρον καὶ πολὺ ὀλιγότερον εἰς τὴν Βύρῳπην, ἀλλὰ μόνον δι' ὅτι ἐνδέχεται ποτε νὰ γείνωσιν. Ἄρα δὲν συμφέρει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐλαττωσῶσι τὴν ἰσχὺν τοῦ Πάπα, τὴν ὁποίαν πάντες ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐπιθυμοῦσι καὶ προσδοκῶσιν.

Ὁ δὲ λαὸς ὑπέκειναι εἰς τὸν κυρίαρχον τοῦτον ὡς μόνον, καὶ ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Θεοῦ· ἐπειτα ἀλλάσσει συγχανῶς τοὺς Πάπας.

Ἄν καὶ οὔτε ἡ ἀστυνομία προβλέπη, οὔτε ἡ δικαιοσύνη καταστῆλῃ τὰς ἀταξίας, ὁ λαὸς διαμένει συνήθως ἡσυχοί, διότι λείπουσιν αἱ ἀφορμαὶ τῶν βαιοπραγῶν καὶ ἀδικημάτων.

Σπανίως τῶνόντι συμβαίνουν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ κλέψεις καὶ κλοπῶν καὶ δειροφροσύνη· ἀλλ' αἱ τῶν ἐγχειριδίων πληγαὶ ὑπάρχουσι τούναντιον σαφῆς· τὰς βλέπουσι δὲ καὶ τὰς ἀκούουσι καὶ διηγοῦνται ἀτράχως πάντες. Ὁ δολοφόνος δὲν φρεῖται ὡς κακοῦργος, οὔτε κἀν ὡς ἐπικίνδυνος ἄτιμος· ἐπειδὴ βεβαίως (λέγουσι) τὸν προκάλεσαν.

Ἡ ἡσυχία τοῦ ἐγχειριδίου ἀναπληροῖ τὴν μονοχίαν εἰς τοὺς κατωτέρους τοῦ λαοῦ βαθμοὺς, ὅθεν εἶναι δὲ ὡς μέρος δικαιοσύνης, τὸ ὁποῖον ἀφῆθη εἰς τὸν λαόν.

Ἡ προσωπικὴ ἐκδίκησις ἐκτελεῖ τὰ τῆς ἀστυνομίας εἰς τὴν Ῥώμην· γίνονται μὲν θύματα τινὰ τοῦ λαοῦ· ἀλλ' ὁ φόβος προλαμβάνει τὴν καταδίωξιν ἐπισπεύδει τινὰς θανάτους, ὀλιγοστεύει ὁμοίως τὰς κακὰς.

Μεγάλος τις δυνάμενος νὰ καταθλίψῃ καὶ ἀστυνομίας νὰ ἐκδικηθῆ ἀνταγωνίζονται σχεδὸν ὡς δύο ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι παίζοντες ἐναμιλλῶν καὶ ἐπιμελοῦνται τίς νὰ νικήσῃ τὸν ἕτερον.

Ὅπου λείπει καλῆτέρα τάξις πραγμάτων, ἡ τῆς ἐκδίκης ἴσως ἀποβαίνει μικρότερον κακόν. Διὰ τί ἄρα γε κλοπαὶ γίνονται τόσον σπανίως ἐν Ῥώμῃ; διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν φυσικῶν χριστιανῶν ὁποῖοι κινουσι συνήθως εἰς ἀρπαγὴν, ὑπάρχει μικρότερος παρ' ὅσον ἀλλαχοῦ.

Ἡ δὲ ἐπαίτεια, ἐφυλισμὸς τῆς πτωχίας, ἡσυχία καὶ συνήθως πηγὴ τῶν κλοπῶν, δὲν ἐκτρέφεται εἰς τοιαῦτα ἄτοπα· ἐπειδὴ κατεστάθη σπῆλαια σταθερὸν ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει τὸν πτωχόν, ἐνίοτε δὲ ἐγγυᾶται ἀρκούντως καὶ ἐπὶ τὸ μέλλοντος.

Ὁ ἀνὴρ, ἡ γυνή, τὸ παιδίον, ἀρκεῖ νὰ διακρίνῃ καὶ τινὰ κατὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης, ἢ νὰ εὐρίσκῃ τινὰ πληγὴν, καὶ εὐθὺς εὐρίσκουσι προσηνῆ. Ἡ ἡσυχία τῶν Ῥωμαίων δὲν συλλογίζεται, οὔτε ἐπινοεῖ περιστάσεις. Ἄλλ' εἰς τὸν ἄπορον, ἢ τὸν ἀπῆλπον ἄρκει ἡ τοιαύτη ζωώδης ὑπαρξίς· ἅμα δὲ ἐπινοεῖ λίγον τι, εὐχαριστεῖται ὡς ὁ κύων.

Εἰς τὴν Ῥώμην εὐρίσκονται πλείοτερον κατὰ τὸν ἀπορῆν ἄλλοι κατασταλάζουσι δὲ αὐτόθι καὶ διὰ τοῦ περιηγητᾶς, ἐμβαίνουντες καφρονεῖα καὶ ἐξέρχονται αὐτόθεν ὡς κατοικησῶντες· Ἡ φιλοτιμία δυσκασχετεῖ καὶ ψιθυρίζει· ἀλλ' ἐπινοεῖ σπλαγγία λέγει, ἄνθρωποι ὑπάρχουσι καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ πόλει.

Λεῖπουσι προσέτι αἱ κλοπαὶ, διότι λείπει ὁ σκανδαλώδης πολυτέλεια· ἐπειτα ὅλοι οἱ ἀστυνομίας γινώσκονται· ὅθεν οὐδεὶς ἐλπίζει νὰ ἀπατήσῃ ἄλλον διὰ τῆς πολυτελείας, ἀκολούθως δὲ ἐπινοεῖ ἀνάγκην ταύτης, οὔτε εἰς ἐγκλήματα ἐξολογισθῆ.

Πράττομεν πλείοτερον πλημμελήματα διὰ τὴν Ῥώμην παρὸς τὰ ἀναγκαῖα πράγματα. Ὁ πτωχὸς, ὁ πτωχὸς, ὁ κενόδοξος δὲν ἀναγκάζεται κλέψων, οὔτε ὁ φιλήθροος, ἢ λῆγνος αὐτὸς ἐπινοεῖ κλέψων καὶ τὰ ἥθη προσφέρουσιν ἱκανὰς γυναικῶν ἰδιωτικῆ, ἢ μερικῆ ἀσέλγεια περισσεύει τόσον καταντᾷ ἄγνωστος σχεδὸν ἡ δημόσιος. Οὐδέποτε